

V novo leto.

Krščanska prosvetna društva v slovanskem Primorju čakajo, da jim pokažemo, kako pot naj hodijo v novem letu. Evo par smernic!

1. Leto, ki smo ga v božjem imenu začeli, bodi namenjeno poglobitvi verskega duha v naših društvih. Brez strahu in ozirov razglajamo to. Naša najboljša društva so iz lastne pobude že začela delati v tej smeri. Tako sta dva Mladeniška krožka soglasno sklenila, da naprosita duhovnika za mesečne stanovske nagovore v cerkvi posebej za fante. Drušdogod so določili tri dneve v letu, ko prejmejo vsi člani društva sv. zakramente. Želimo, da bi naši fantje začeli razširjati te pobude. Toda eno velja za vse: V teh srčnih zadevah mora vladati vsa svoboda, ki jo Cerkev določa. Pa tudi ni za vse kraje ista oblika verske obnove dobra. Odbori naj preudarijo, kaj je umestno storiti.

2. Po vseh društvih moramo letos vpeljati in vzdržati fantovske in dekliske večere. Tu je zdaj pravo središče društvenega dela. Tu je naša šola, kovačnica značajev; je veselje, pesem, smeh, je prava prijateljska družba. S prireditvami bo šlo težko, če se vreme ne zjasni. Društva, ki fantovskih in dekliskih večerov ne poznajo, bodo shirala. Zatorej odbori in člani — brzo na delo!

3. Vsa naša društva naj vpeljejo društvene večere za vse člane. Načrte za take večere bo prinašal Naš čolnič vsak mesec sproti.

4. V lanskem letu so naši fantje zgradili dvanaest telovadnih odsekov. Letos se morajo telovadni odseki tesneje združiti, tehnično spopolniti in se krepko razširiti po občinah, kjer jih še ni. Bratje telovadci: Bog živi!

5. Še eno važno nalogo dajemo vsem odborom: Skrbite, da bodo društveni člani naročeni na »Naš čolnič«. Odposlanci društev so na občnem zboru Prosvetne zveze soglasno sklenili, da mora biti vsak društvenik naročen na »Naš čolnič«. Zdaj je čas, da ta sklep izvedemo. Društveni odbori naj določijo dva fanta in dve dekleti, ki naj pobirajo naročnino za »Naš čolnič«.

To so prva navodila v novem letu. Fantje in dekleta, prijatelji našega mladinskega gibanja, prosimo vas, da jih izvršite. Gotovo so težave, a kjer težav in žrtev ni, ni trajnih uspehov. S pogumom in z živo ljubeznijo pojdemo na delo, da pride kraljestvo božje na slovensko zemljo!

Pomenki.

Ženska.

V predpustu smo, v času, ki prekipeva v takozvani „ljubezni do žensk“. Navidezno jim vihti kadilnice priznanja, upogiblje tilnike hinavstva pred njimi, v resnici pa krade in ponižuje njihovo čast. Tem ne velja ta članek; velja pa onim, ki ženske nimajo za igračo in onim, ki ženske časti še niso prodale. Iz maskiranih predpustnih obrazov hoče strgati sleparsko masko in pokazati resničnost obraza in srca, ki ga nosi na svetu bitje, tako srečno in zopet tako nesrečno, da se sme imenovati — ženska.

Moški in ženska.

V starih knjigah je napisan paramith, t. j. povest, ki govori v prilikah, podobnim svetopisemskim prilikam. Eden izmed teh paramithov nosi napis: Moški in ženska. Glasi se pa takole:

Ko sta bila naša pradedi Adam in Eva pregnana iz rajske livade, sta jokala dan na dan in se s solzami v očeh pogovarjala: Kaj bo z nama na svetu? Kdo nama bo kazal pot, da spet ne zaideva? Pa sta se odpravila nazaj pred rajsko vrata, ki jih je stražil Kerub z ognjenim mečem. Globoko sta se priklonila pred nebeškim čuvajem in Adam je trepetaje prosil tako: Veš dobro, krilatec božji, da sva z ženo postala nesrečna, ker sva grešila. Nikogar nimava, ki bi nama kazal pot po tej zemlji, polni trnja in osata. Služabnik Jehova, pokaži nama zvezdo, ki naju bo vodila, ali vsaj podobo nama daj, na katero bova zrla, da ne zgrešiva zopet prave poti!

Resno je odgovoril zamišljeni kerub Adamu ter mu rekel: Zvezdovodnice ne rabiš. Imaš jo sam v sebi, čeprav si grešil. Po njej se ravnaj! Dam ti pa podobo, ki naj bo znak tvojega življenja.

Ko te je Večni upodobil iz blata in ti v žarku jutranje danice vdihnil duh življenja, si dvignil ponosno svojo glavo uprl pogled proti nebeškemu Bogu in obtičal z očmi v — solncu. Glej, človek, solnce bodi znak tvojega življenja. Z jasnim obrazom nastopa dolgo, težko pot in začenja svoje kroženje. Luč in blagoslov trosi z višin. Smeje se nevihti, ki besni pod njegovimi nogami in s smehljajočim se obrazom prikuka izza temnih oblakov. Slovesno in veličastno zaključuje svojo zmago-slavno, z junaštvom ožarjeno pot. — Čuj me, mož iz zemlje! Solnce bodi podoba tvojega življenja na zemlji!

Tako je govoril kerub in oče ljudi se je priklonil pred njim in umolknil.

In glej! Stopila je v lahki rudečici na obrazu mati vseh živih k angelu in zaprosila z milim glasom: »Daj tudi meni, o sveti, podobo, na katero naj zrem, da ne zgrešim težke poti.« Tako je prosila Eva in kerub se je usmili šibke ženske in odgovoril s smehljajočimi ustnicami: Ko te je Vsedobri upodobil in ti v svitu večerne zarje vdihnil duh življenja, si dvignila glavo, pa se nisi ozrla proti nebu. Tvoje oko je počivalo na rajske cvetkah in stebelcih, paslo se je nad duhtečimi grmiči in s sadjem težko obloženimi drevesi, ki so rastle v ljubki dolini ter se igralo s potočkom, ki je žuborel skozi raj. — Tako bodi tudi tvoje življenje! Podobno naj bo skritemu življenju matere zemlje. Brez šuma in slepilnega bleska — prav tihotno in neopaženo rodi zemlja travo, bilke, vrelce in potoke. Skrito in skrivnostno hrani v svojem naročju živa bitja in njeni lastni

pridelki so ji v kras. — Čuj, nežno bitje — zemlja naj bo podoba tvojega življenja.

Tako je govoril kerub. Tam iz rajskega vrta se je začulo lahko šumenje in duh Gospodov je bil v tem šumenju ter je skrivnostno potrdil besede, ki jih je govoril nebeški čuvaj z ognjenim mečem v roki.

Mož in žena sta padla na zemljo in molila skrito božjo Moč, ki je tako modro razdelila vloge življenja med moške in ženske.

Ko se je Adam vzdramil.

Poslal je Gospod Adamu trdno spanje in med spanjem vpodobil Evo in jo privedel k Adamu. Ko se je Adam vzdramil, je zagledal žensko in je bil silno vesel. In je rekel: To je sedaj kost iz mojih kosti, in meso mojega mesa: imenovala se bo možina, ker je vzeta iz moža.◀

Milijoni Adamovih sinov se dramijo dan na dan iz otroških sanj in spoznavajo voljo Boga, ki jo je vcepil v srca moških, ko je ustvarjal žensko. Neka čudežna slutnja, skrivnostno prebujenje in strah pred novo skrivnostjo obda moškega, ko stopi v krog njegovih misli in oči ženska. In vendar ima ta strah pred skrivnostjo močno protiutež v neodoljivem hrepenenju po tej skrivnosti. V fantu se vzbudi želja, da bi se pokazal, prikupil in obrnil oči nase. Nekaj bojevitega, na žrtve pripravljenega se vzbudi v njem. Zgodovina pripoveduje o teh instinktih v povestih o ženskih roparjih. Obenem z željo po junaških činih, po kljubovanju in osvajanju pa raste zavest dolžnosti: V težkem boju moraš predvsem dozoreti, če hočeš, da bo ženska tvoja. To osvajanje je loterija: lahko dobiš vse — lahko izgubiš vse, kajti ženska skriva v sebi nebo ali pekel.

Skrivnost ženske,

ki z magnetično silo vabi k sebi moškega je koncem konca — ženska lepota. Ne govorimo le o telesni lepoti; kdor išče le telesne lepote in se da uloviti na te minljive limance, ki jih nastavljajo le vražje ženske — je še na najnižji stopinji morale. Lepota pomeni nekaj drugega: ono notranjo duševnost, ki tako lepo odseva iz mirnih, poštenih oči. Te je treba iskati, ne dobiš je ob prvem srečanju. V tem možki niso vedno strokovnjaki. Je pač res, da ima ženska svoj lasten svet, ki je možkemu tuj. Ni ga moškega, ki bi mogel reči, da žensko do dobra pozna. To je tudi prav in mora biti tako. Naj se pokaže možki junaka — previdnega! Žensko srce je obsežno. V njem je prostora za svetle žarke ljubezni in obenem za temno noč maščevanja. Angelj je lahko v ženski duši — pa tudi hudič, zmožen dejanj, ki presegajo v svoji grozoti vsako fantazijo. Do solnčnih vrhov so dvignile zgodovino človeštva ženske — a najnižji krvavi dogodki v zgodovini so zopet delo — žensk. Ženska naredi iz moškega junaka — ali pa zločinca. Krščanstvo dviga žensko in jo slavi, obenem pa s pretresljivimi besedami svari pred žensko in njeno demonsko močjo: dobro pozna namreč njeno dvojno vlogo, ki jo zna pretresljivo uprizarjati — in v tem ravno obstaja skrivnost ženske in njena prednost pred moškim.

Ženska — angel.

Ne, ženska slaba ni! Krepostnih duš
ima ta spol dovolj — junakinje so ženske.

(Schiller, Marija Stuart.)

Zgodovina uči, da je ta svet in njegov pokret imel že milijone ženskih angleških duš, ki so vkljub svoji neznatnosti ustavile kolo nesreče, ki je

grozila narodom in ga zasukale na pravo pot. Njihov rodovnik je preobširen. Začne se z materjo zemljanov Evo. V tej materi vklepa nepretrgano vrsto zornih dev, trpečih mater in spokorjenih lahkoživk. Mimgrede omenja devetdesetletno Saro, ki je po prošnji ob koncu dni rodila Izaka. Tam ob studencu pred mestom Nahorjevim sreča zgodovina zalo dek-le, veselo hčerko Batuelovo Rebeko, katero je Izak tako močno ljubil, da si je s to ljubeznijo olajšal žalost radi umrle matere. Spomenik je ohranila ta učiteljica — zgodovina zvesti Raheli, katero je Jakob, njen mož pokopal v Betelu. Z radostjo opisuje junaško Judito, ki je rešila Betulijo in odsekala glavo Holofernu. S ponosom omenja kraljevsko Estero, ki je s svojo prošnjo pretresla srce Asverjevo in zadobila prostost svojemu ljudstvu. Močno Makabejko nam kaže, mater sedmerih sinov, ki je videla strašne smrti umreti vseh sedem istega dne in je te smrtne prizore prenesla z močno dušo. Kot zgled nam stavlja pred oči bojevitost Spartanko, krepkostno Penelopo, zapuščeno Ifigenijo in trpečo Antigono.

Še več! V Nazaretu najde najlepši biser — Devico Mater — ki je bila in ostane edina srečna med vsemi ženami.

Tajno plove mimo amfiteatrov, v katerih so umirale junakinje: Perpetua, Neža, Cecilija in tisočere izmed najodličnejših stanov; z radostjo gleda na Elizabeto turinško, mater ubogih in zavrženih, v bojih spremlja junaško devo Orleansko Ivano d'Arc in najde v vsaki, še tako priprosti vasi zlate duše, ovite sicer v preprosto obleko, stanujoče pod revno streho — pa vendar polne angeljske lepote in nebeškega bogastva.

»Dar nad vse darove sveta je poštena ženska in nobena cena ne doseže njene čiste duše. Kar je svetu vzhajajoče solnce na božjih višavah, to je dobra ženska za hišo, v kateri biva. Blagor možu, ki dobi dobro ženo, število njegovih let se bo podvojilo.

Bodisi reven ali bogat, njegovo srce je zadovoljno in njegovo lice je veselo.

Temelji za večnost so sezidani ljudstvu, ki ima svete dobre žene.« (Sirah, 26.)

Ženska — vrag.

Prvi listi človeške zgodovine nosijo tragično izpoved: žena, ki si mi jo dal, me je zapeljala. Od takrat se z gnusom ustavlja zgodovina ob imenu ženske, ki je ukradla izraelskemu junaku Samsonu njegovo moč, s trpkostjo piše zopet ime ženske, ki je ugonobila grškega junaka Herakleja. Zaradi ženske je izbruhnila težka trojanska vojska in za njo nešteto vojsk, ki jih imajo na vesti ženske. Ženska je bila, ki je iz kralja Davida napravila prečestnika in morilca in za njim nešteto nesrečnih zablodnikov in morilcev, ki jih imajo zopet na vesti ženske.

Z neukročeno strastjo prestopajo blodnice celo sveti šotor družinski in kradejo negodnim otročičem matere ter zastrupljajo očete. Veliko je Herodiadinih hčera, ki zahtevajo za svojo podlost glave poštenih mož. Frivolno nastavljajo mreže in kot strupeni pajki vabijo v past enkrat z očmi, drugič z lasmi, tretjič z jezikom, srce kažejo, zahtevajo pa telo in končno oskruniijo oboje. Noben vrag ne more človeštvu toliko škodovati, kot vražja ženska.

Tako govori modri Sirah:

»Najhujša bolečina je srčna žalost in največja hudobija je ženska hudobija.

Vsaka bolečina se pretrpi, le srčna žalost ne; tudi vsaka hudobija, le ženska hudobija ne, in vsako maščevanje, le maščevanje hudobnih

žensk ne. — Boljše je bivati poleg leva in znižaja, kot stanovati pri hudobni ženski.

Potrto srce hlini in žalostno obličje ter srčno bolečino ponareja.

Gorje mu, kdor je vzel zlobno žensko; zakaj zagrabil je škorpionja.

Vse ljudstvo umažejo hudobne ženske; njih sramota in ostudnost se ne da prikriti.« (Sirah, 26.)

Dve ženski.

Obe sta bili kraljici, ena škotska, druga angleška. Prvi je bilo ime Marija Stuart, drugi Elizabeta. Drama ju imenuje sestri po krvi. Marija je bila deset let mlajša. Prva je bila udana katoličanka, druga zagrizena protestantka. Sovražni lordi so prepodili Marijo iz Škotskega na Angleško, kjer so jo zaprli v Fotheringhay in obsodili na smrt, češ da je v nevarnosti kraljica Elizabeta in protestantska vera. Marija je sklenila, da prosi pomoči Elizabeto. In res je napočil dan, ko sta se srečali kraljici: ena ponižana ujetnica, po nedolžnem obsojena, od vseh zapuščena:

»Jaz sem v verigah, jaz sem jetnica,
nimam poslanca — tožna kraljica.«

In vendar je bila polna ženskega sočutja, pripravljena na ponižanje — obenem pa junaška v borbi za svojo žensko in kraljevsko čast. Druga pa oblastna vladarica, hinavska, odurno moška, zahrbtna, nezaupljiva in krvi žejna — prav nič ženske narave ni v njej — le demonska maščevalnost kipi iz nje. Ti dve ženski se srečati na grajskem parku. Pretresljiv prizor! Pred oholo angleško kraljico zdrkne na kolena nedolžna sestra, škotska kraljica in trepetaje prosi rešitve:

Pred tabo sestra tu klečim sramotno!
Glej, ženska sem, ki zmožna je nositi
srce pod svojim srcem. In ta ženska prosi
pomoči tebe, ki se tudi zoveš ženska. —
Že radi tega glej, da ne oskruniš
si rok s krvjo, ki po mojih žilah,
kakor po tvojih teče. — Saj dobro veš:
Ravnala z mano nisi, kot je prav.
Zakaj jaz sem kraljica, kakor ti.
Prišla sem, da pomoči tvoje prosim
in ti oskrunila si gostoljubja
zakone svete in mednarodne
pravice, ter v ječo ukazala me vreči.
Prijatelje služabnike si zveste mi
vzela vse, v pomanjkanje pehnila,
postavila me pred sramotno sodbo —
ni več o tem! Naj večna noč zakrije,
kar morala sem krutega prestati.
Naj bo, recimo, da je Bog odpustil, in jaz odpuščam.

(Se ji zaupljivo in s prosečim glasom bliža.)

Le enega te prosim, sestra, povej mi, kaj sem kriva?

Popolnoma ti zadoščenje dam. Odrečem kroni se.

Izusti te besedo: Prosta si,

Marija! Le to besedo reci, sestra!

Beseda ta lahko še vse popravi.

Usmili se vsaj ženske, ki je prestala vse

kar ženska more sploh prestati.

Usmili se, o sestra! —

V odgovor na to milo prošnjo, iz katere zveni vsa ženska trpeča duša, je prejela nesrečna Stuart naslednji demonsko zbadljivi odgovor:

Ha, vseč mi je, in hvalim milost božjo,
ki ni hotela, da bi pred tvojimi nogami jaz
ležala, kakor ti pred mojimi. —
Priznaš li zdaj, da si poražena.
Je konec tvoje prošnje? Res, ženska sem,
a kmalu ženskih se znebim strahov!
Naj pade tvoja glava, da bo mir!
Ti furija si mojega življenja!
Jaz polutanka sem? Ti uboga stvar!
Sem, a edino dokler ti živiš.
Jaz ženska sem, zato zatarem tebe!
Dovolj! Sedaj si slišala besedo. —

V tem se dvigne Marija vsa kipeča od jeze, bleda, vendar s plemenito dostojnostjo pogleda srdito v oči prezirljivi Elizabeti in s vso jezo užaljene ženske časti, izbruhne v onemoglem kriku:

Jaz sem se ponižala!

Dovolj potrpežljivosti, dovolj je molka!

Naposled stri vezi, iz svoje jame
stopi na dan, osramočena ženska! •

In ti, ki dal morivni si pogled
razdraženemu bazilisku, daj še meni
revni ženski zdaj strupeno želo —

Čuj me! —

Angleški prestol sramotiš, barstardka,
britanski narod plemeniti si
prevarila zvijačna sleparica!

A po pravici bi ležala ti
pred mano v prahu, ker sem jaz tvoj kralj!

Da, ti si vrag, ki v sebi nosi pekel. — Ne prosim milosti!

Te besede so bile usodne. Vsa prepadena in polna maščevalnosti odide Elizabeta. Drugi dan je podpisala ukaz, naj se Marija usmrti. Dne 16. februarja 1587. je rabelj v Fotheringhayu odsekal glavo Mariji šele z drugim udarcem. Tako se je maščevala ostudna narava ženske spačenosti nad milino srčno čuteče, nedolžne Marije Stuart. Ni zlepa ženska zlobna, kadar pa je zlobna, takrat ne pozna mej.

**Kdaj je odprta Zvezina pisarna? Gotovo
vsak četrtek in ponedeljek od 9.
zjutraj do 1. pop. Sicer pa lahko dobite
v nujnejših zadevah istotam vsak dan
informacije od 11. do 1. pop.**

Msgr. M. Arko, Idrija.

Spomini.

(Nadaljevanje.)

Prilčno sem izrazil željo, da bi kot rojen Dolenec dosedaj v službi na Gorenjskem, rad spoznal še Notranjsko. Želja se mi kmalu izpolni iz rajsko lepe okolice škofovješke sem prišel na veliko župnijo Hrenovice pri Postojni. Tam vse ugodnosti, tu pa le »hren in vice«. Vendar sem bil zadovoljen tudi tu.

V Hrenovicah bi vsakdo rekel, da za društveno življenje ni prostora. Na samotnem hričeku stoji župna cerkev in šola, pa 3 privatne hiše. Par vasi četrť ure proč, druge pa pol ure, 1 uro do 2 uri. Na jesen in pomlad brani dohod k fari voda, po zimi pa ustavijo zameti ves promet. Zato je prišlo v nedeljo k maši malo ljudi, ob 10 je posebno mladina napolnila cerkev, popoldne h krščanskemu nauku pa je dospelo 10—15 ljudi. Župnik je rekel, da se ne spleča za tako malo ljudi imeti krščanski nauk, zato so se odmolile le litanije, včasih pridejal rožni venec. »Ma ga ni užanca, da bi ljudje ob nedeljah dvakrat hodili isto pot.«

Na občnem zboru Cecilijanskega društva v Ljubljani je govoril škof Missia o cerkvenem petju. Lepe slike, umetni kipi, krasni paramenti, cvetlice naravne ali umetne vabijo ljudi v cerkev, a lepo petje je pa najlepši kras, kajti to nam bivanje v cerkvi osladi, pobožnost podpira in duha razvedri. Gospodje, ki ste muzikalično izobraženi, glejte kako boste ta talent porabili Bogu v čast in ljudem na korist!

Škof me pozivlje, naj kaj storim za cerkveno petje in njegov prednik škof Pogačar je plačal za me vse stroške, ko me je poslal na Dunaj spopolniti se v cerkveni in posvetni glasbi. Toraj dvojni klic, ki ga ne smem preslišati. In takrat je bilo bolj revno preskrbljeno v Hrenovicah za cerkveno petje. Tri pevke so bile na koru in organist učitelj je naredil skušnjo, ko je z glave igral Haydnovo mašo »Pred stolom Tvoje milosti«. Več se takrat od bodočega organista v preparandiji ni zahtevalo. Ker toraj ni bilo prave podlage in glasbeni repertoar takrat še majhen, se ni kaj dosti prizadevalo v tem oziru, češ za kmeta je vse dobro, na Boga se ni oziralo. Doma povem župniku, da bi rad malo razširil cerkveni pevski zbor. On je bil zadovoljen. V nedeljo sem ljudem razložil škofove besede in povabil vse one, ki imajo dar in veselje za petje, naj pridejo po litanijah v kapelanijo; prosil pa sem tudi one, ki imajo »Cerkveno pesmarico« doma, naj jo odstopijo pevskemu zboru. Res dobim že popoldne več iztisov »Cecilije« in kakih 40 pevcev in pevk stoji boječe pred mojim stanovanjem. Na prijazno povabilo se nas zbere okrog glasovirja polna soba. In ti so res vztrajali, da so vsako nedeljo in praznik prišli po litanijah k pevski skušnji. In takrat se je zopet vpeljal krščanski nauk v cerkvi. Če je šel brat pevec popoldne k fari, tudi mlajši in starejši brat ni izostal, in če se je odpravila pevka z doma, jo je spremljala tudi sestra ali brat ali pa so šli vsi otroci, da sta le oče in mati ostala za varuha doma. Tako je nehote bilo v cerkvi popoldne par sto ljudi, in splečalo se je župniku, da je šel na leco razlagat katekizem. In pevci so bili tako vztrajni, da jih ne voda ne zameti niso odvrnili od pevske vaje. Zato tudi vspeh ni izostal. Kadar je bila birma ali nova maša, smo lahko sami vse po predpisih izvršili in ni bilo treba za take prilike vabiti

od drugod in plačevati tuje pevce, kakor je bilo takrat navada. Ob procesijah se je na prostem mogočno slišalo petje velikega zbora. Ljudje so bili veseli, da domačini kaj takega zmorejo in pevci še bolj navdušeni za dobro stvar.

Ker je v kapelanski sobi bilo le pretesno za tolik zbor, je cerkev kupila nov harmonij, da so se skušnje preselile v šolsko sobo. Ta harmonij je menda sedaj vpisan v šolski inventar, a plačali so ga le pisec teh vrstic in cerkev v ta namen, da služi za cerkveno petje.

Ko sem čez tri leta odhajal iz Hrenovic sem pustil še 26 grl močan mešani zbor. Nekaj se jih je porazgubilo po službah nekaj opustilo radi pomanjkanja pevskega daru, a teh 26 je ostalo zvestih do konca. A napredovali so tako, da so zadnje leto že prav dobro pobirali note iz pevske knjige. Je bila nova pesem bolj lahka, se je kar knjiga pevcem razdelila, igral sem partituro in je vsak glas že svojo vlogo spoznal. Je bila kaka bolj težka pasaža, ali kaka nova oblika pri posameznem glasu, se je ono posebej pokazalo in pesem je že šla brez hibe. Neverjetno je, kaj se pri naših ljudeh doseže, ako so redni sestanki in se vztrajno dela!

Po 10 letih sem prišel neke nedelje v Hrenovice. Pelo je še vedno 16 nekdanjih mojih pevcev na koru. Ko so mene zagledali v cerkvi, so peli čveteroglasno kar brez spremljevanja, da se je boljše pokazala speljava posameznih glasov.

Sedaj že 25 let nisem bil v Hrenovicah, kako je sedaj cerkveno petje, ne vem. A kadar se spomnim svojega službovanja tam, mi pride na misel, kako je novo cerkveno petje vpeljalo zopet ob nedeljah popoldne krščanski nauk in kako sem pokazal, da se da povsod, razume se po lokalnih razmerah, vpeljati kako društvo, zbrati naše ljudi, jih o tem ali onem podučevati; pri dobri volji in vztrajnosti se pri našem ljudstvu veliko doseže.

Solnce in sence.

(Slike iz društvenega življenja.)

Tudi Vipavska ima zimske večere, le malo jih je, ki bi jih poznali. Pravzaprav so ti večeri podobni drug drugemu: enkrat piha od Cola, drugič tuli iz Mačjega kota, tretjič žvižga od Gore, pa spet pritiska od morja tako, da ima vsak večer koncert nadušljiva burja, ovita v zástavo z ledenimi svečami v rokah. Kdor je ni srečal, je ne pozna, in kdor je naletel nanjo, jo kolne. Žvižga, kot cirkular na žagi: rezko, cvileče, zategnjeno, kot bi hotela prežagati mogočne hraste, izpuliti zvezde z neba in prevrniti strehe, obložene s kamenjem.

V takih zimskih včerih so prenapolnjena ognjišča in nikdar ne božajo ljudje zublja tako, kot v takih večerih; v sé bi ga najrajše vsrkali, da bi jih grel celo noč.

Pri Jelšarju je gorel ogenj. Polena je naložila mati Beta na zglavnik in stari Miha je podtikal, da so odletavale iskre v vešalnik prav gor pod zakajeno napo, kjer se je na kolih, z beko privezanih, sušilo svinjsko meso.

Beta je žurila turšico in metala koclje za zglavnik, Miha pa je grel roke in prestavljal ogorke. V kaminu je zatulilo in cel oblak dima je padel na ognjišče.

»Viš jo, spako, mornik pritiska in dol ga poriva« je javkal Miha in si mencial stare oči z okajenimi rokami.

»Ne bo dežja ne, prav cel kotel je žarel, ko sem vrtila polento; še hujši veter bo nastal,« je vsa solzna od dima prerokovala Beta. Ona je poznala vreme po kotlu, stari pa po oblakih.

»Presneta zima, vse je zmrznilo in nič varno ni hoditi po potih. Naj porine veter, pa si na fleh«, je modroval Miha in po tihem hvalil Boga, da je pod streho in mu ni treba hoditi ven.

»Ti misliš le nase«, ga je prehitela žena, »na Ludvika pa nič ne misliš in ga puščaš vsak večer v ono salamensko društvo. Jaz ne vem, da moreš biti tako osmojen. Fant naj bi ostal doma. Ti boš kriv, če se mu dogodi kakšna nesreča!«

Miha se je premaknil na klopi, ker je vedel, da je ženina pridiga dolga in vsakdanja, ter zahteva veliko potrpljenja in nepremakljivih tal.

»Sem ti že stokrat povedal,« tako je začel, »da fant ni več otrok. Ne boš ga privezala in ustavila. Daj, ustavi burjo, če jo moreš, zamaši ji usta, ti, ki vse znaš in vse obzijaš!«

»Lepa reč,« se je razhudila mati Beta in vrgla kocel s tako silo, da je odskočil od kamnitih tal. »Saj včasih tudi ni bilo teh novotarij, pa smo vseeno shajali in bili zvečer doma!«

»De te plentaj« se je nasmehnil Miha, »pa se res staraš, Beta! Spomin te zapušča, prav nič več ne veš, da si bila včasih mlada.«

»O mlada, mlada sem bila, pa tudi pametna. Dandanes so pa čisto drugi ljudje, nori in ponarejeni od vrha do tal.«

»Novi ljudje,« je začel modrovati Miha, »prav nič novi! Ljudje smo na svetu vedno isti in se nič ne spreminjamo. Samo obleka se spreminja na nas. Včasih sem nosil irhovce in polhovo kapo in ti si nosila pisano ruto in rokavce. Nobeden se nam ni takrat smijal. Tega je 50 let. No pa se obleci tako po starem v nedeljo in pojdi v cerkev. Ti rečem, niti eden ne bo gledal gospoda vsi bodo zijali vate. Vidiš irhovci in rokavci so bili včasih moderni, dandanes so le za parado in pustne šeme. In vendar smo ljudje znotraj isti, kot nekdanj: iste potrebe, ki so seveda narastle, ista želja po sreči, istih strah pred nesrečo — skratka ista kri, samo v drugih cunjah! —«

»O kakopada isti ljudje,« je hitela Beta. »Le poglej ta mladi svet! Prismojen je, kot kozica na oglju. Mi smo se možili in ženili, pa drugače kot dandanes. V naših dneh se pravi ženiti se isto, kot golobe izpuščati in vrabce loviti. Smo bile tudi me snažno oblečene, nič ne rečem; a vendar vsaj pred Bogom nismo bile v spotiko. Le poglej jih v nedeljo! Spodrezane čevlje imajo in visoke pete. Pa ko bi jih vsaj skrile te štraje! A v cerkvi jih iz klopi ven kažejo, da je fantom všeč. Kaj ni to pohujšanje! Pa praviš, da so stari ljudje na svetu! Beži, Miha, da te ni sram ko vidiš, da sam sebi lažeš! Tako se je razhudila mati Beta, da jo celo veter, ki je zamajal bakrenaste pokrovke na steni, ni oplašil.

»Merit znaš,« je dejal Miha, »samo zadeneš ne. Vse visoke pete in kratka krila ravno pričajo, da se je na zunaj marsikaj spremenilo, znotraj pa so ostali ljudje isti. — Praviš, da včasih ni bilo društev! Dobro, imaš prav! Takih društev ni bilo to je res! In vendar smo se fantje shajali, kot dandanes. Nismo imeli ne pravil, ne imena, ne organista — a vendar smo imeli svoj pevski zbor. Še veš, kako smo ti prišli za Novo leto pet kolednico, tisto, saj veš: »Za hišo raste majaron«? In ti si prinesla torilo lešnikov in orehov in dobro se ti je zdelo, a, Beta?«

»E, dedci ste bili že takrat neumni,« je zmagovalno odvrnila Beta in naložila novih klasov v jerbas.

»Neumni! — Prav nič neumni« je nadaljeval Miha. Skupaj smo držali. Se spomniš, kako smo jo navili tistemu Urhu z Dolenj, ki te je hodil snubit. Vsi domači fantje smo se zbrali in zakleli: Nak, capin in razgrajac pa ne bo hodil dražit naših punc. In v korito smo ga utaknili, da je ves moker še drugi dan premišljeval, kaj se pravi zdražbo delat v drugi vasi!«

»Saj pravim,« je rekla Beta, »dedci ste imeli zmeraj, kaj posebnega — a me dekleta nismo poznale teh neumnosti.«

»O kakopa,« jo prestreže Miha. »Kaj res ne veš, da sem te vedno dobil na preji! In ko ste turšico slačili, kaj niste bile zopet vse dekleta zraven? Si že pozabila, kako ste za vahti pletle vence za vse »ta ledig«, ki so umrli, kako ste na »šagro« vse prišle na ples? Kdo vas je klical skupaj? In če hočeš bi ti še naštel na desetine takih zgledov, ki bi kazali, da ste tudi ve, deklina imele svoje društvo.«

»Imele! Seveda smo rade imele družčino, pa je ta družčina imela tudi kakšen pomen. Prišle smo skupaj pomagat sosedom, spremit jih k pogrebu, pogledat bolnike, ne pa prepevat in se smijat.«

»Stara kokoš rada na eno oko gleda, veš, Beta! Se ne spomniš, kako smo peli na preji ali, ko smo repo ribali ali ob trgatvi? Niste se držale klaverno ne! Presneto ste rade poskočile, če je zapela harmonika in tudi ti si rada pete brusila, čeprav nisi imela tako visokih, kot jih imajo danes! — Vidiš, gre za to, da ti povem in ti pokličem v spomin pregovor: Kakor stari žvižgajo, tako mladi pojejo. — Tudi v naših dneh ni več jeremitov, vsak sili v družčino in če ne najde dobre, jo bo potegnil pa v slabo. Bodiva vesela, da fant hodi v društvo!«

»A, vseeno bi bilo, če tudi bi ne hodil.«

»Ni res,« je zavrnil Miha. »Vrag ima v naših dneh nastavljenih več skopcev, kot včasih. Poznaš fantine, ki se pretepajo, da cunje lete od njih. Hočeš, da Ludovik zaide med nje? — Da bi doma za ognjiščem ostal, si ne domišljuj! — Tak fant postane mevžast, neroden in njegovo življenje ni življenje, ampak samo pratika, ki jo listaš, dokler je ne vržeš v ogenj. Nočem, da bi bil moj sin maslo, da bi vanj drugi vtiskali svoje podobe. Kamenit značaj naj bo in nepremakljiv. Za testo ne maram svojega naslednika. Prišli bi k njemu oni, ki so kruha lačni, pa bi iz njega spekli hleb in ga žrli. V ognju naj se utrdi!

V društvu ima prilike dovolj. Vem, da poznaš tiste smrkavce, ki jim je mati prezgodaj dala v roko nož in v usta vino. Znano ti je, da ti pobalini društvenike zaničujejo, prezirajo in preganjajo. Tu se lahko vsak navadi upirati se burji. In pri nas takih ljudi rabimo!«

V kaminu je spet zatulilo, veter je zažvižgal mimo oglov in poiskal vsako luknjico. Medtem je zarožljala kljuka pri vežnih vratih in v kuhinjo je stopil postaven fant, rdečih lic, veselih oči in krepkih prsi.

»Dober večer,« je pozdravil in si mel roke. Oče se je takoj umaknil na kopi in ga povabil naj se segreje. Mati pa je seveda morala pripomniti: »Lahko bi prej prišel!« »Res, lahko bi, pa smo ravno nocoj napravili malo slovesa fantom, ki so šli k vojakom in jih navdušili, da ne pozabijo svoje matere v tujini! Lepo je bilo!«

»In prav je bilc,« je pristavil Miha. »Včasih so se na ta večer rekruti tepli in popivali — sedaj pa se pošteno vesele in še poduče.«

»Pa še nekje drugje sem se zamotil,« je hitel pripovedovati fant. A mati Beta je medtem dožurila in želela, naj se vsi spravijo spat. Jutri bo treba iti v gozd. — In res ubogali so mater.

Drugi dan, še predno je petelin zapel, je že stopal naš društvenik za vozom v gozd. Res je pihala burja in tulila med kamenjen — a naš fant je bil trden, nele v nogah in rokah, ampak tudi v srcu. Ko je privozil mimo lične hiše ob koncu vasi, je zavriskal, češ, znabiti me pa le moja Milka sliši. A veter je odnesel glas, ni pa odnesel ljubezni, ki je tlela v dveh poštenih srcih, ki sta se spoznali v društvu.

V deželi rajskomili.

(Revizijsko poročilo.)

Pa je res lepa vinorodna Vipavska! Velik vrt je poln vinskih trt — ravna dolina posejana z grički, ki tabore okrog zavite Vipave in ji delajo ovire pri njenem teku. Na enem gričku čepi lahkoživa Prvačina, njej nasproti, spet na hribu prijazno Gradišče in obema nasproti pod gričem zavedni Dornberg, ki ima vkljub dvema krstoma, pri katerih so kumovali tuji nunci — pristne, grudorodne slovenske korenike, ki se raztezajo do Saksida in oklepajo solnčno Zalošče.

V tem kotičku naše zemlje so zrastle štiri prosvetna društva: Dornberška mati »Čitalnica« šestdesetletna je kot babica med mlajšimi, živimi in krepkimi društvi v Zaloščah, Saksidu in Gradišču. Pripoveduje jim zgodbe davnih dni, ko so bivali ondod tuji grofje, ko so padle suženjske okove, ki je tekla kri, ko so jo vnovič prekrstili, ne v njeno sramoto, ampak v sramoto tistih, ki ne poznajo njenega rodovnika. Zdi se človeku, kot bi iz Gradišča skrivnostno dihal pokojni duh Šimnov in klical iz tal seme, ki naj rodi značaje. Da bi bila ta društva vrtovi, na katerih bi rastle značaji!

Tisto nedeljo, 16. decembra, ko sta šla revizorja v Dornberg vreme ni bilo rajsko in ni bilo milo. Dol od Kuclja je pihalo in solnce se je vetra balo. Dopoldne samo. Popoldne bi pa lahko slekel suknjič in balinal.

V »Čitalnici« dornberški je po maši oživel. In vendar vseh živih le ni bilo na spregled. Imeli so popoldan predstavo in umevno, da je bilo treba zato mnogo priprav. Prišli so pa vsi, ki nosijo težo dela in veselje uspehov, med njimi tudi veterani, častni člani »Čitalnice«. Z revizijo društvenega poslovanja ni bilo dosti dela. Tam, kjer je red in razvidnost, ni treba dvojnih očal. Vsi zapisniki so bili v redu. Zlasti je hvalevredna »društvena kronika«, ki podaja v preglednem, lepo sestavljenem poročilu celo zgodovino dela in trpljenja »Čitalnice«. Celo dopisna knjiga je ležala na mizi in nebroj plakatov, lastnoročno risanih, je dokumentiralo ogromno delo, ki ga vrši to društvo v javnosti. V notranjosti deluje društvo po odsekih. Pevski odsek, ki šteje 20 možkih in 18 ženskih vodi g. pevovodja Saksida, telovadni odsek (možki) šteje 27 telovadcev, ktere urita br. Kralj in Šinigoj, dramatski odsek ima v rokah g. predsednik Ivo Bric. Tudi članice so začele s telovadbo. Telovadkinj je 21. Vseh članov šteje društvo 85 in 28 članic. Posebno hvalevredna je ustanovitev in vodstvo šoli odraslega naraščaja — v tem je dornberško društvo lahko zgled vsem ostalim. Knjižnica šteje okrog 400 knjig. Društvo ima v na-

jemu dvorano Gospodarskega društva. V tej dvorani se vrše vsaki večer vaje: enkrat pevske, drugič telovadne, tretjič dramatične itd. Razveseljiva je skrb, ki jo goji društvo do članov - vojakov, ki jih je točasno v vojaški službi pet; žalibog, da bodo v par mesecih vpoklicani številni delavni člani.

Fantovskih in dekliških večerov, kakor tudi rednih predavanj pa v Čitalnici doslej ni. Tozadevno bi bilo želeti pobojšanja. Prvaški boben tudi preveč razbija; prav bi bilo, če bi ga člani in članice Čitalnice prezirali.

V splošnem je dornberška Čitalnica na višku in umestno se nam zdi priznanje, ki ga je poslala Prosvetna zveza predsedniku Iv. Bricu za njegovo neumorno delo. Častitamo!

Bralno društvo v Zaloščah obstaja že od 1872. leta. Dvakrat je bilo obnovljeno l. 1903 in pa po vojski. Društvo šteje 32 članov in 11 članic. Poslovne knjige so v redu. Posebno hvalevredna je lepa ureditev knjižnice, za katero vzorno skrbi g. Vižintin Anton. Vseh knjig je 164. Pevski zbor šteje 14 pevcev in 10 pevk. Vodi ga g. Saksida iz Dornberga. Društvo ima v najemu malo sobo. Najemnino plačujejo člani gospodariju tako, da mu opravijo določeno število dnin. Društvo je priredilo tekom leta igro: »Mati svetega veselja«, ki je izpadla v splošno zadovoljnost. Redni društveni večeri bi vzbudili gotovo članom in članicam več zanimanja in jim dali poguma. Upamo, da se to zgodi!

Istočasno je pregledal predsednik P. zv. *Izobraževalno društvo v Saksidu*. Nekaj posebno hvalevrednega pri tem društvu je to, da so vse družine v vasi obenem včlanjene tudi v društvo. To je res prava slika vaše vzajemnosti! Društvo ima sicer po potrebi odborove seje — zapisnikov pa ni nobenih. Priredili so tekom leta eno prireditev in imeli par predavanj. Posebno se občuti pomanjkanje knjig. Silno umestna bi bila zvezina potovalna knjižnica.

Značilno, kaj premorejo navdušeni fantje, je *Izobraževalno društvo v Gradišču*. 15 fantov je začelo z delom — in šlo je, čeprav ne prav lahko, ker je ravno v Gradišču še veliko žalostnih sledov zavoženega »kulturnega« delu. Društvo nima knjig, manjka mu tudi predavanj. Vendar opazujemo ravno v tem okolišču, da Gregorčičev duh ni zaspal. Je veliko nekulturnega še po teh vaseh — a zavedni fantje in dekleta vstajajo — in to je najbolj veselo dejstvo v teh prežalostnih časih. Da bi bila ta naša vstajajoča mladina vztrajna!

J. Kralj, Gorica.

Nova nemška mladina.

I.

V strahotnem trpljenju, ki je prišlo nad mogočno nemško ljudstvo, se je iz dna mučenega srca izvil Nemčiji krik: Kdo je kriv naše nesreče, kdo je kriv vojne? Odgovori so šumeli od vseh strani: kriv je cesar Viljem, krivo je zagrizeno meščanstvo, kriv je kapitalizem, kriva je Anglija, Rusija, Francija. Povsod so iskali krivcev.

Ko so vsi iskali in begali za krivci ljudske nesreče, se je razlegnil tih in jasen glas, ki je naraščal. Začul se je klic: Človek je kriv. Človek, ki je zrastel v dveh žalostnih stoletjih brez vere, brez upanja in ljubezni.

Ta človek je zgradil nasilno državo, ta človek je rodil sebično brezverno meščanstvo, ta bedni, ošabni človek je vzgojil kapitalizem, on je iz zastrupljene duše bruhal sovražstvo proti vsem drugim narodom. Ta bedni sin 19. in 20. veka je doma po vsem modernem svetu. On je kriv. Ne iščite krivcev daleč, vi sinovi propadajočega zapada. Udarite se na prsa in recite: Moja krivda je, moja krivda! In ko z orjaško voljo in z zaupanjem izrujemo iz sebe tega starega človeka, moramo zgraditi v sebi novega človeka. Hočemo oblikovati novega človeka, človeka vere božje in ljubezni božje. Ta novi človek bo oblikoval novo družino, novo dušo narodu, novega duha človeštvu!

Nemčija je prisluhnila. Kdo govori v letih groze 1919—22 te pogumne, pristrčne besede? Katoliška mladina Nemčije jih je izrekla brez strahu, z ognjevitim zanosom. V temi je zagorela na obzorju zvezda upanja. Z brezmejnimi navdušenjem započenjajo mlade sile Nemčije svoj izhod iz propadajočega poganskega sveta in korakajo v deželo novega človeka, proti kraljestvu božjemu na zemlji.

Civilna poroka (opis glej zadaj).

II.

Kako so vrele in kipele misli v teh stotisočih mladih delavcev, kmetov, študentov, obrtnikov Nemčije v zadnjih letih! Povsod so žuborela verska gibanja, socialna gibanja, povsod je oživiljal duhove nov duh. Ta duh je začel prekvašati veličastne katoliške mladinske organizacije. Kraljestvo božje v nemškem ljudstvu! to je vodilna misel novega katoliškega rodu. Kje je to kraljestvo? »Kraljestvo božje je v vas!« pravi Kristus. V vseh mladinskih društvih, v okrožjih, pokrajinskih in državnih mladinskih zvezah so tisoči razmišljali in se pogovarjali, kako obuditi kraljestvo božje v dušah nemške mladine. Naj tu zapišemo, kako je to prašanje rešila Glavna zveza katoliških mladeniških društev Nemčije. Na binokštni teden 1. 1922 je imela v Nürnbergu svoj veliki zbor, ki se je vršil vznamenju: Določimo jasno, kaj hočemo. Na podlagi tisočernih soglasnih sklepov v društvih in okrožjih je predsednik zbora zarisal cilj mladinskega gibanja takole:

Katoliško mladinsko gibanje *ima* cilj. V tem se razlikuje od vseh drugih gibanj. Naš cilj je: *katoliški človek*.

Kaj je katoliški človek? To je cel človek, *osebnost*, ki teži h popolnosti. To je človek, kot si ga je zamislil in si ga misli Stvarnik. Človek, ki zavestno stremi za tem ciljem.

1. Prvi in poglobitveni znak novega človeka je, da zavestno smeri proti končnemu, nadnaravnemu živlenskemu smotru; človek, ki izhaja iz zadnjega smotra življenja in vse prepaja; človek ki ga v vsem vodi poslednji najvišji smoter. — Če to prestavimo v vsakdanje življenje, vidimo človeka, ki je globoko prepričan, da med vero in kuturo, vero in življenjem, vero in politiko, vero in gospodarstvom, vero in poklicem ni nasprotja, ampak da mora vera prešiniti in oživljati kulturo, življenje, politiko, gospodarstvo in poklic. Novemu človeku je vera osrednja luč življenja, ki sveti noč in dan, ne samo ob nedeljah, ki gori povsod, v fabriki in v šoli, na njivi in v domu, — ne pa samo v cerkvi. Novi človek ni kristjan v nedeljo, pogan v delavnik. V njem je vedno in povsod živ plamen vere, ki mu je živlensko vodilo in svetovni nazor. — To je prvi, najvišji smoter »katoliškega človeka«; h njemu se mora vzpenjati skozi duševne in nravsvene boje. Ta najvišji cilj daje vsemu njegovemu življenju smer, visoko, najvišjo smer.

2. Drugič pomeni »katoliški človek«, kot ga vedno jasneje gleda mladinsko gibanje, *sklenjeno, polno osebnost*. Vera je novemu človeku spoznanje in življenje, je najvišja vsebina in rešitev vseh prašanj. Zanj ni prepada med nadnaravnim, in naravnim življenjem; on je do dna srca prepričan, da vera ne uničuje ali šibi naravno življenje, ampak da *dviga* vse zdrave človeške sile, jih *popolnuje, oplemeniti* in *povzdigne* v najvišjo, v božjo luč. Večno življenje je najvišje dopolnilo vsega človeškega spoznanja in življenja. Toda ravno zato katoliški človek potrjuje vse drugo resnično v človeku in krog človeka, ker je vrednota, ki sije iz najvišje, večne vrednote, iz Boga. Tako katoliški človek z zanosom pozdravlja in pritrjuje prosveti, pritrjuje vedi in umetnosti. On spoznava v vseh silah in težnjah človeka žarke življenja, moči in spoznanja večnega Stvarnika samega, ki jih je ta položil v človeka, da bo človek deležen neskončnega življenja. S pogumom in jeklenim zaupanjem pozdravlja in sprejema novi človek vse, kar mu življenje prinese. V delu in poklicu vidi mogočna orodja za oblikovanje duše, orjaške sile, s katerimi more oplemeniti srce, ostriti duha, krepiti voljo. V igri in veselju v prepevanju, v telovadbi, v smehu in zabavi najde živlenske sile, ki ohranjajo telo zdravo in dušo svežo. Vse, kar življenje prinese, je »katoliškemu človeku« od Boga poslano, celo trpljenje. Kajti najhujše gorje se v boguvdani duši spremeni v peroti, k zanesejo duha v višja obzorja življenja.

Nemško mladinsko gibanje hoče oblikovati novega, celega, harmoničnega človeka, ki bo vso dušo položil v poslednji smoter, ki bo popolnoma objemal vse, kar je resnično, in bo proseval vse življenje z božjo lučjo v sredini srca. —

Premislimo, društveniki, ali ni to edina svetla cesta v novo življenje človeka, družine, naroda? Preberite še enkrat te temeljne zakone novega človeka in razmišljajte!

**Kje je Prosvetna zveza? Na Corsu, blizo
javnega vrta v hiši Zadrúžne zveze,
spodaj na desno.**

Inž. Rustja.

Gospodinjski tečaji.

Od naših deklet zahtevamo, da so poštena, varčna in delavna, ter da se usposabljaajo za dobre gospodinje. Dobra gospodinja mora biti zvesta družica in pomočnica svojemu možu, biti mora skrbna in sposobna gospodinja in kuharica, dobra mati in vzgojiteljica svojih otrok.

Vse to zahtevamo in to danes bolj kot kdaj prej. A kje naj naša dekleta dobe vso v tem oziru potrebno izobrazbo? Od ljudske šole bi to lahko zahtevali, a ne dobili, ker se moramo bati, da ne bo današnja ljudska šola naučila naših otrok niti pisati in ne čitati v materinem jeziku.

Drugod skrbe za izven ljudsko šolsko izobrazbo razne zasebne in državne gospodinjske šole, ki pa so večinoma prirojene le za premožnejše sloje, ker je obisk teh šol zvezan s precejšnjimi stroški. Podobnih gospodinjskih šol imamo tudi pri nas par, ki pa bodo skoraj gotovo v kratkem času zginile, ker jih je oblast že zatrla ali pa se imamo tega nadejati. To gre in bo šlo sporedno z ukinjenjem slovenskih redovnih ustanov. Glede gospodinjskih šol s slovenskim učnim jezikom moramo misliti za nadomestek in si moramo ustvariti recimo v Gorici posebno zasebno gospodinjsko šolo.

Dramatični odsek društva na Straži. (Igrali so Miklovo Zalo).

Kot rečeno, so gospodinjske šole prirojene bolj za imovitejše kroge, dočim spada naše ljudstvo večinoma revnemu kmetškemu in delavskemu stanu. Ta stan, akoravno revnejši, pa mora imeti in ima pravico ravno-tako do izobrazbe, kot oni otroci, ki so nosili svilo, ko so prišli na svet. V naprednejših državah je v tem oziru tako preskrbljeno, da ne gre revno ljudstvo v šolo, temveč pride šola k njemu. To se vrši v obliki raznih

kmetijsko-gospodinjskih tečajev, ki trajajo navadno šest do deset tednov. Precej takih tečajev se vrši v sosednji Sloveniji in ker so nam ti bolj pri rokah, kot recimo na Danskem, oglejmo si te.

V Sloveniji se vrše gospodinjski tečaji na deželi navadno v zimskem času, ko na polju ni mnogo dela. Trajajo navadno 10 tednov in sicer od 15. oktobra do Božiča ali od Novega leta do 15. marca. Morejo se vršiti tudi v drugem letnem času, ako je dovolj priglasken, oziroma, ako je tečaj sploh mogoč. Izkušnja je dokazala, da se doseže največji uspeh z 20 udeleženkami.

Kaj se poučuje? V Sloveniji poučujejo na kmetijsko - gospodinjskih tečajih sledeče predmete: Gospodinjsko spise, gospodinjsko računstvo in knjigovodstvo, hišno gospodinjstvo, nauk o živilih, vzgojeslovje, o živinoreji in mlekarstvu, vrtnarstvu, uporabi sadja in o zdravstvu. Praktično se vežbajo udeleženke v kuhi in peki, šivanju, pranju in likanju.

Snov je za deset tednov dovolj obširna, a v Sloveniji je tudi mogoče doseči uspeh, ker ste pri vsakem takem tečaju na razpolago dve stalni učiteljici poleg drugih strokovnih moči.

Prehrana deklet: V Sloveniji dobe dekleta v tečaju samo opoldansko hrano. Potrebna živila prinesejo udeleženke od doma, kupuje se samo štacunsko blago. Obračun se napravi tedensko. Zajutrkujejo in večerjajo dekleta na svojih domih.

Čas pouka. Dekleta pridejo v tečaj zjutraj ob 8. uri zapuste ga ob 4. popoldne. Zjutraj je najprej ena ura pouka, potem pa vežbanje v kuhinji, pri šivanju in likanju do 2. popoldne; od 2. do 4. ure je zopet šolski pouk. Med tečajem se prirejajo tudi poučni izleti, da dobe dekleta priliko, videti v praksi vse, kar potem v življenju potrebujejo.

Prirejanje tečajev. V Sloveniji je to opravilo zelo lahko, ker gre država v tem oziru na roko in da na razpolago učne pripomočke in učne moči. Ona vas, ki hoče tam imeti tak kmetijsko - gospodinjski tečaj, napravi prošnjo na državno oblast, kjer javi število udeleženk in jamči za brezplačno stanovanje učnim močem, za prostor, kjer naj bi se tečaj vršil, za kurjavo in luč.

Pri nas bo v tem oziru šlo težje. Prvič ne smemo upati na pomoč oblasti, k večjemu na neprilike in sitnosti. Učnih moči, ki bi se gospodinjskim tečajem mogle posvetiti, nimamo, a ako imamo dobro voljo, katere pri nas navadno ne manjka, bomo vse ovire lahko premostili. Iti moramo korajžno na delo.

Kako bomo organizirali gospodinjske tečaje?

1. Najprej moramo vedeti, kje naj se gospodinjski tečaj vrši in koliko udeleženk se je obvezalo da bo istega obiskovalo.

2. Napraviti se morajo koraki pri merodajnih oblasteh, da bi tečaja ne ovirale.

3. Ono izobraževalno društvo, ki hoče imeti tečaj, mora zbrati nekoliko denarja za potnino predavateljem in predavateljicam. V tem oziru bodo mogoče kaj prispevale občine, hranilnice itd.

4. Prostor mora biti seveda na razpolago in sicer za zimski čas zakurjen prostor.

Ostalo bi potem uredila Prosvetna zveza, ki pa je žalibog vezana predvsem na to, da nima moči, ki bi jih stalno mogla zaposliti pri teh gospodinjskih tečajih. V Prosvetni zvezi je sicer mnogo sposobnih moči,

ki pa se ne morejo odtrgati celi dan od svojega navadnega posla in zato ni od posameznih moči mogoče zahtevati več, kot, da se odtržejo k večjemu po dva večera na teden. Zato tudi ne moremo misliti na take gospodinjske tečaje, kot jih imajo recimo v Sloveniji, to je celodnevne, temveč le na večerne. Tečaji, bodo sicer lahko trajali skozi deset tednov, a le v večernih urah in mogoče ne vsaki večer, temveč le 2 do trikrat na teden.

Za letos ne bo mogla Prosvetna zveza prirediti mnogo podobnih tečajev, dobro bi bilo, ako jih bi mogla dva ali pa tudi vsaj enega. Tega pa moramo prirediti. Za jesen 1924 pa se moramo že sedaj pripravljati, da jih bomo v celotnem zimskem času lahko priredili več in sicer vsaj v večjih krajih dežele.

Društvene naloge.

Kaj bo spet to? Zelo potrebna reč, prijatelji! Po vseh listih in časopisih kar mrgoli ugank, rebusov, trdih orehov itd. Po rešitvah vidimo, da je na deželi še veliko ljudi, zlasti mladih, ki imajo dovolj časa, da rešujejo te vrste »kunšti«.

Zdi se nam, da današnji čas prinaša druge, veliko važnejše uganke in nujno kliče po rešitvi. Socialna, verska, kulturna in politična vprašanja silijo na dan. Vsakdo zadene ob nje, bodisi v časopisju knjigah, gostilnah, po vlakih, na shodih itd. — Marsikdo, ki je nezmožen, se potuhnjeno umakne — marsikdo pa debatira in rešuje — a redno zmotno, ker mu manjka tozadevne jasnosti.

Zato smo sklenili, da objavimo v vsaki številki »Čolniča« po troje ugank in priobčimo rešitev. Za vsak pravilni odgovor dobijo rešilci lepo nagrado v obliki primerne knjige.

Za prihodnjo številko stavljamo članom in članicam naslednja *tri vprašanja*:

1. *Kaj je kapitalizem?*
2. *Kaj je materializem?*
3. *Kaj je socializem?*

Po domače naj nam skušajo odgovoriti na vprašanja, ki jih danes pozna ves svet. Rešitev naj pošljejo »Čolniču«. Bomo videli, koliko izobrazbe je med nami! Člani, članice, korajžo!

Stavb. podj. Rud. Terčelj, Šturje-Ajdovščina.

Društveni dom.

Ljubo doma, kdor ga ima. Čez vse na svetu je domača streha, pa naj bo še tako priprosta. Tu se zbira družina, v domači hiši se odigravajo veseli in žalostni dogodki, celo zidovje nosi na svojih ramah dolgo zgodovino rodu, ki je živel pod domačo streho.

Kar je domača hiša družini, to je društveni dom društvu. Saj je, in mora biti društvo širša družina, prepojena do dna z zavestjo vzajemnosti in bratstva. Někak simbol tega družinskega življenja v vasi je društveni dom. Kar je bila našim dedom včasih stoletna lipa sredi vasi, to je v se-

danjih razmerah društveni dom. Nekaka nadaljevalna šola je, namenjena onim, ki jih je ljudska šola pustila prazne in polovičarske. Hram ljudske umetnosti je: priproste sicer in večkrat okorne, a globoke in resnične. Naša pesem, naša igra in naša knjiga imata v društvenem domu svoje zatočišče. Skratka: Kar je drugod raztresenega po muzejih, gledališčih, bibliotekah, družinskih kljubih, telovadnicah in koncertnih dvoranh, vse to je v manjšem, in vendar v enotnem združeno v naših društvenih domovih.

Kako je pri nas?

Ponos in občudovanje navdaja človeka, ki potuje po Nemčiji. Je ni večje vasi, ki ne bi imela društvenega doma, bodisi, da je to rokodelski ali mladinski dom. Ti domovi so nele kulturne, ampak najnujnejše socialne potrebe za nemški narod. V njih najde prenočišče, hrano, zabavo in pouk nešteto rokodelskih in trgovskih pomočnikov, ki jih je uka želja napotila med svet. Isto opazamo pri Holandcih in zlasti Dancih, ki so gotovo eden prvih narodov, ki je zgradil po vsej deželi ljudske univerze, kjer se vsak večer zbira k pouku in zabavi mladina. Zadnja leta opazamo veseli pokret za graditev društvenih domov med Čehi in med brati Slovenci. Romanski narodi v splošnem nimajo tolikega smisla za ljudsko prosveto, dasiravno poročajo listi iz francoskih in belgijskih organizacij, da se gradi v obeh državah nešteto telovadnic in odrov.

Mi goriški Slovenci smo kajpada v tem oziru še precej od zadaj za našimi brati. Umevno! Pred vojsko ni dopuščala materielna beda graditi društvom domove: zadovoljila so se s priprosto sobo, po leti pa so prirejala javne prireditve na prostem. Vojska je podrla po večini še tiste silno redke društvene domove, ki smo jih imeli. In sedanji čas zopet dela velikanske materielne in še druge ovire onim, ki bi radi prišli v roke kladivo in si zgradili dom. Tako živimo doma, brez dôma.

Nimamo sicer še pri rokah natančne statistike društvenih domov, vendar lahko konstatiramo, da skoro nobeno društvo nima lastnega poslopja, oz. večje dvorane, s katero bi razpolagalo kot gospodar. Mogoče bo taka bela vrana društveni dom v Prvačini. Skoro vsa ostala društva imajo sicer svoje prostore — a v najemu. Večina društvenih dvoran je last ondotnih hranilnic oz. gospodarskih društev n. pr. v Cerknem, v Dornbergu, v Mirnu, v Črnem Vrhu, Šturijah, Senožečah, Sv. Križu, Črničah, Biljah itd. Ostala društva pa razpolagajo z manjšimi prostori, ki jih imajo večjidel v najemu. Pravih društvenih domov pa na Goriškem nimamo.

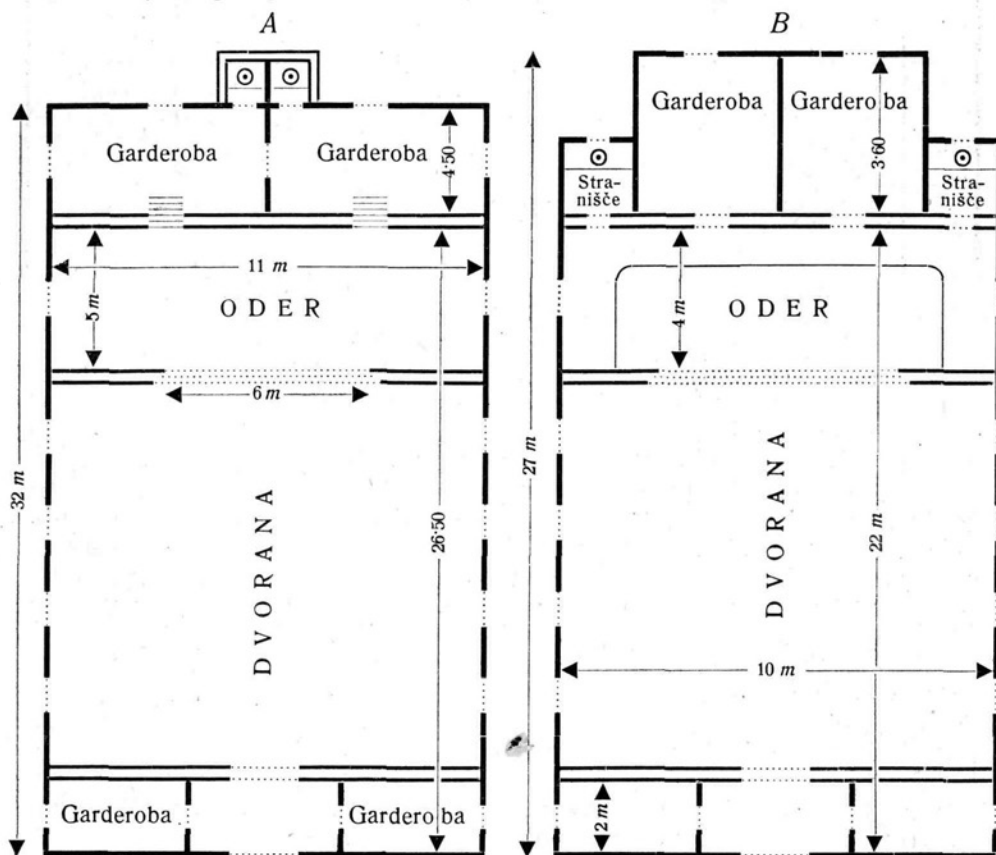
Kako pridemo do društvenega doma?

Ne prav lahko. Odvisno je to podjetje zlasti od krajevnih razmer. So kraji, ki imajo obširne gozdove. Tu bi bila potrebna kajpada precejšnja darežljivost vaščanov, zlasti društvnikov. Iz skupička prodanega lesa in lastnega, brezplačnega dela bi se polagoma dvignil dom, čeprav skromen, vendar ponosen vsled požrtvovalnosti članov. Seveda je predvsem potrebno, da bi se naši ljudje predvsem zavedali neobhodne potrebe ljudske izobrazbe in potem bi šele zrastle požrtvovalnost. Zdi se mi važno opozoriti vse društvnike, naj z vso vnemo podpirajo zadružništvo. Močno zadružništvo, krepke hranilnice in gospodarske zadruge so najboljši porok za zidanje društvenih domov. Mogoče bi primerna volila prostorov potom prezidave nadomestila nove domove. Zidanje društvenega doma in stroški zidanja so odvisni nadalje od možnosti dobavljanja stavbenega materiala: kamenja, peska, apna, opeke, cementa itd. Po nekod bo težava

glede lesovja za ogrodje strehe. Gledati je treba kajpada na kakovost gradiva samega. Umevno, da se z masivnejšim in popolnejšim delom dvigajo tudi stroški za stavbo. Dandanes stojimo še pred drugo zapreko, ki ovira zidanje društvenih domov. Vemo, da vladi ni mar ljudske prosvete in jo, kjer le more zatira. Nič čudnega, če zasedejo lepega dne društvene prostore ljudje, ki nimajo s prosvetnim delom nobenih stikov. Možno je tudi, da se društvo razpusti oz. prekine. Kaj storiti v tem slučaju z društveno dvorano? Treba je že pri gradnji paziti na to, da se stavbo lahko z malimi stroški prezida ali pregradi, da je uporabna za trgovino, skladišča, ali kaj podobnega. Svetujemo društvom, naj se pred zidanjem obrnejo na Prosvetno zvezo ki nasvetuje lahko tozadevno izkušenega mojstra.

Kakšen naj bo društveni dom?

Ustreza naj plačilnim sredstvom. Nikar naj se društva ne prenaaglijo. Kdor previsoko leta, nizko pade, in kdor stiska, mu priteče kri. Predvsem opozarjamo, naj društva nikar ne delajo premajhnih dvoran in zlasti odrov. Ta štedljivost je lahko vir vsem poznejšim neprilikam pri igrah in neredkokrat vzame veselje igralcem in udeležencem. Torej: če že misliš graditi dvorano in oder, rajše podaljšaj en meter, kot pa skrajšaj! Prilagamo dva tlorisa društvenih dvoran. Prvi tloris kaže večjo dvorano, dolgo 32 m. Dvorana obsega dvojne vhodne garderobe za blagajno in obleko, zadnji dve garderobi sta pa namenjeni igralnemu oboju: ena igralcem, druga igralkam. Vhoda sta dva. Načrt izgleda tako:

Tloris društvene dvorane.

Drugi načrt je manjši. Dvorana meri 27 m. Ima poleg malega prostora pri glavnem vhodu tudi dvojne garderobe za igralce. Oder je skoro premalo globok. Načrt, ki bo prišel marsikateremu društvu v dobro, priobčujemo pod B

Najtežje in najodločilnejše pri zidavi društvenega doma je seveda vprašanje: Koliko stane tak društveni dom. Že preje smo omenili, da so stroški odvisni od lokalnih razmer, zato je težko napraviti stroškovnik, ki bi v podrobnostih veljal za vse kraje. Priloženi proračun bo veljal za Vipavsko, z malimi spremembami pa tudi za celo Goriško. Stroški za zidanje društvene dvorane po tlorisu B bi bili naslednji:

Zap. št.	P R E D M E T	Množina po meri in kosih	Poedina cena		SKUPNI ZNESEK	
			L.	c.	L.	c.
1.	Zidovje: temeljno in vrhno z obojestranskim finim ometom . .	110 m ³	90	—	9.900	—
2.	Streha: tramovi, deske, korci strešniki z delom	280 m ²	35	—	9.800	—
3.	Okna: 18 oken na škotljo, 2 krat zaprta, na zunanji temnice (luči oken 10 × 2,00 m)	18	300	—	5.400	—
4.	Vrata: 2 × 3,00 m močna iz 7 cm desk, jelovih	1	400	—	400	—
5.	Pod: v dvorani in sobah iz 4 cm desk, pribitih na trame	240	18	—	4.320	—
6.	Oder: ogrodje in deske (pavšalno) .		1000	—	1.000	—
7.	Straniščna jama s cevmi		1000	—	1.000	—
Skupaj . .					31.820	—

Zaključek.

Marsikdo se bo zgrozil nad 32 tisoči lir, ki jih zahteva stavba društvenega doma. Res niso mačje solze in v enem letu jih ne znesejo še bolj pridne čebele skupaj. Naš namen je, dati predvsem s to razpravo društvom vpogled v najpotrebnejši pogoj društvenega življenja. Ni hujšega, kot če je kulturno društvo na deželi obsojeno na življenje cigančka, ki mu od ure do ure lahko pokaže gospodar vrata. Koliko izrabljanja imajo na vesti marsikateri podeželski »narodni« oštirji, ki so znali in še znajo društva, njegove prireditve in zlasti dohodek pri javnih uprizoritvah, spraviti pod svojo komando. Na prav judovski način zaračunajo dvorano, češ, če hočeš, plačaj! Društvom velikokrat ne preostaja nič drugega, kot drago plačati in za trud in požrtvovalnost nositi še stroške.

Ko bi tako društvo hranilo izsesani denar, zlasti, ako bi se sosednja manjša društva strnila in pod pametnimi pogoji napravila društveni dom, ki bi lahko ustrezal vsem, nele nemu društvu: kako sigurno, čeprav počasi bi zrastel društveni dom v vasi.

Društveniki bi s prostovoljnim delom, vožnjo, darovi v lesu oz. kamenu pripomogli, da bi se stroški za tak dom znižali na polovično, oziroma na $\frac{2}{3}$ cenilne svote stavbe.

Ker vemo, da bodo le redki kraji deležni te sreče in odlikovanja, zato svetujemo vsem društvom; naj vsaj po možnosti in krajevnih razmerah preustrojijo svoje društvene sobe, kjer mora človek od vročine shlapeti, in naj nikar ne štedijo s požrtvovalnostjo in denarjem, če je le na razpolago.

Z druženiimi močmi se lahko palače naredi, kjer je pa mnogo prepira, tam se še bajta podira.

Petje.

D. Doktorič.

Pevci in pevovodja.

Še noben pravi, dobri, strokovno sposobni pevovodja ni bil popolnoma zadovoljen s svojimi pevci. Saj jaz še nisem dobil nobenega takega. In čim večji je zbor, tem večji je križ. Vzroki temu so naravni. Vsaka glava ima svojo pamet. Ker pa spadajo pevci po večini med najbolj razborite glave (če niso, si pa to gotovo domišljujete), zato jih je tudi zelo težko voditi.

Vodil sem že mnogo zborov. Skušnja z najrazličnejšimi pevci, obeh spolov, vseh mogočih starosti in najrazličnejših stanov in slojev, me je izučila. Svojim pevcem pravim vedno: Pevovodja mora imeti veliko potrpljenje s pevci, pevci morajo pa tudi potrpeti s pevovodjo. Kjerkoli hoče skupina ljudi kaj doseči, je uspeh zagotovljen, če udeležujemo v čim višji meri *samozatajevanje*, ki ga krščanstvo povsod in vedno zahteva.

Trdim pa to le: *Vsi uspehi zbora, so odvisni od pevovodje.* On mora biti duša svojemu zboru, ves njegov nastop, njegova izobrazba strokovno znanje, značaj in delovanje, ves člo-

vek mora biti takšen, da si pridobi popolno zaupanje svojih pevcev. Njegov ugled mora biti takšen, da brezpogojno držijo najstrožjo disciplino.

To je težko. Nikar ne mislite, da se da disciplina doseči z opravičnimi redi, z odborovimi sklepi, z disciplinarnimi kaznimi itd. *Disciplino, red in dobro voljo v zboru vzdržuje le ugled pevovodje.*

Zato mora biti v prvi vrsti *glasbeno* tako izobražen, da svoje pevce (govorim o naših društvenih razmerah) visoko nadkriljuje. Ni dovolj, da zna par lahkih pesmi zaigrati na klavir ali harmonij, sploh trdim, da tudi slučajna velika spretnost v sviranju enega ali drugega godala še ne usposoblja v dirigenta. Znanje godala je v danih razmerah potrebno, ker se s podporo godala olajšuje pouk. Pevovodja bi moral razen temeljnih naukov o glasbi, poznati zgodovino glasbe, posebno domače slovenske in v splošnem tudi svetovne, harmonijo, glavne pojme kontrapunkta in skladanja (kompozicije). Zraven je pokov o glasbi poznati zgodovino glasbeno slovstvo in da zasleduje s pozornostjo vse nove glasbene pojave, skladbe, časopise in prireditve. Razume se, v kolikor mu to dovoljujejo gmotne razmere. Slovensko glasbeno slovstvo mora poznati; nujno svetujemo, da se po možnosti seznani tudi s tujimi.

Marsikom se bo to zdelo pretirano. Vem, da vsega tega povsod tako kmalu ne bomo dosegli. Vendar je koristno, da si postavimo to načelo,

da morajo naše organizacije stremeti po tem cilju. Vedite, da si *moramo* postaviti daleč vidni cilj, ki bo dal našemu delovanju jasno in določeno smer. Napnimo svoje sile, poiskujemo svoje moči! Mladenci, ki hočete vedno novega torišča, da pokažete, kaj zmorete: tu nas čaka še mnogo, mnogo dela, tu imamo pred sabo še široko skoro neobdelano polje, tu je mogoč še velik napredek.

O tem hočem še spregovoriti. Skušal bom dati tu v našem listu vodite-

ljem naših zborov navodil, kako bi si mogli dopolniti v izobrazbi, česar jim ni bilo mogoče dobiti v svojih razmerah.

Z vsem povdarkom pa naj bo vedano, da tudi najbolj izobražen glasbenik še ni idealni pevovodja, kot jih mi potrebujemo: Naš pevovodja mora biti *vzgojitelj* svojih pevcev in zato zahtevam, da je *vzoren in ne-omadeževan značaj*.

Telovadba.

Telovadni tečaj v Dornbergu. Zadnje dni meseca decembra se je vršil v Dornbergu telovadni tečaj za vaditelje. Vsi delavni odseki so poslali

svoje vaditelje. Vseh odposlancev je bilo 18. Tečaj je spretno vodil br. Troha iz Idrije. Čitalnica je udeležencem napravila lep, zabaven Silvestrov večer.

Članicam! Ker je zvezina vaditeljica nujno zadržana, se preloži telovadni tečaj na 23., 24. in 25. marca. Obvestite telovadkinje in skrbite, da pošlje vsak krožek gotovo vaditeljico na tečaj! Priglasiti se je treba najkasneje do 15. marca v Gorici, bodisi ustmeno ali pismeno.

Društveni vestnik.

Vsem društvom Prosvetne zveze.

Odbor Prosvetne zveze je na svoji seji dne 25. januarja razpravljal o preganjanju izobraževalnih društev na Vipavskem, Kobariškem in v idrijskem okraju, ter je sklenil pozvati vsa društva, da odgovorijo nemudoma na stavljena vprašanja ter da dopošljejo čimprej tajništvu *Prosvetne zveze, Gorizia Corso Verdi št. 37* vse zahtevane dokumente.

Društva, ki so bila ustanovljena pred vojno pozivljamo, da nam odgovorijo na sledeča vprašanja:

1. ali je vaše društvo obstojalo pred vojno?

2. kdaj je bilo vaše društvo ustanovljeno?

3. ali hranite izvod originalnih pravil, ki so bila potrjena od avstrijske oblasti? če ga imate, pošljite ga nam.

4. ali ste od avstrijske oblasti potrjena pravila predložili v odobritev tudi pri italijanskem političnem oblastvu?

5. kdaj ste vložili prošnjo za odobritev pravil pri italijanskem oblastvu?

6. ali hranite prepis prošnje za odobritev dr. pravil, ki ste jo vložili pri ital. pol. oblastvu? prepis pošljite tajništvu P. zveze,

7. ali imate poštni recept ali pa kakšno drugo pismeno potrdilo, da ste vložili imenovano prošnjo? če ga imate, pošljite ga tajništvu P. zveze,

8. ali ste dobili odgovor od italijanske oblasti na vašo vlogo glede priznanja dr. pravil? pošljite pismeni odgovor tajništvu Pr. zveze v izvorniku,

9. ali ste mogoče dobili od ital. oblastva ustmeni odgovor na vašo vlogo glede odobritve dr. pravil in kakšen je bil ta odgovor? odgovor pošljite nam v izvorniku.

10. Kaj ste ukrenili proti pismenemu ali pa ustmenemu odgovoru, če je bil odklonilen; ako ste napravili utok (rekurz), pošljite nam prepis rekurza,

11. Društva, ki so izgubila originalni izvod društvenih pravil potrjenih od avstrijskega oblastva, naj si izposlujejo pri županstvu potrdilo, da so pred vojno pravno obstojala; pošljite nam to potrdilo županstva in 5 izvodov pravil.

Nova društva.

Društva, ki so bila ustanovljena po vojni naj nam javijo:

1. ali ste vložili prošnjo za priznanje društvenih pravil pri italijanskem političnem oblastvu? Kdaj ste to storili?

2. ali ste dobili odgovor na vašo vlogo? odgovor pošljite nam.

Splošni podatki.

1. ali je vaše društvo do danes delovalo neovirano?

2. ali ste plačali in koliko ste plačali za komisijonelni ogled?

3. vsa društva, ki so bila razpuščena in društva, katerim je bila odklonjena prošnja za odobritev dr. pravil od strani italijanskega oblastva, naj nam to nemudoma javijo ter naj priložijo tudi vse potrebne dokumente.

4. vsi oni, ki hočete ustanoviti novo društvo naznanite to Prosветni zvezi s sledečimi podatki:

a) kraj, b) na koga naj tajništvo Prosветne zveze naslovi pisma in dopise, ki se tičejo ustanovitve društva.

Prosветna zveza bo napravila vse potrebne korake sama, da se društvo ustanovi.

Društva naj uvažujejo posebno sledeči poziv.

Vse potrebne korake pri oblastvih, ki so potrebni, da se obnovi in omogoči delovanje društev, bo napravila Prosветna zveza sama. Društva morajo biti seveda pripravljena, da bodo krila vse stroške, ki jih bo imela Prosветna zveza. Opozarjamo, da društva sama ne napravijo pri oblastvih niti najmanjšega koraka. Nujno je potreben enoten in discipliniran nastop, ki ga more voditi le vaša Matica. *Odgovor na stavljena vprašanja in vse naprošene dokumente naj društva pošljejo na sledeči naslov: Tajništvo Prosветne zveze, Gorizia Corso Verdi 37 v priporočenem pismu.* Bodite vestni in hitri!

Društva.

Za vsa noveletna in božična voščila, ki jih je v obilni meri prejelo zvezino tajništvo, se najiskrenejše zahvaljujemo. Naj bi prijateljske vezi med zvezo in društvi postale v novem letu še močnejše, da bodo kôs težkim časom. Bog živi vse!

»Naš čolnič« je več upal od svojih prijateljev, zlasti prijateljic. Ponekod je še huda zima in trd led. Prebijte skorjo, da bo Čolnič plaval! Agitatorji, kje ste? Vsak član in članica mora biti naročen na »Naš čolnič«! Na delo!

Mohorjeva družba vabi vse društvenike in društvenice, naj pridno nabirajo nove člane. Tajništvo posluje v Zadržni tiskarni v Gorici.

Predpust v Gorici obhaja tudi društvo žen. Udeleži se ga godbeni sindikat z večnolepimi valčki, slastni bufet, oni, ki znajo sukati nožice in ročice. Veselje bo veliko! Kako ne, saj imajo zlasti žene matere povod se razveseljevati! So pač časi zato, molčimo!

Civilna poroka. (K sliki.)

Novo leto je prineslo tudi v družinsko življenje novotarijo. Po kraljevem odloku z dne 24. sept. lanskega leta je ukazano, da morata ženin in nevesta opraviti civilno ceremonijo pred županom, sicer zakon ni civilno-pravno veljaven. Pa so prišli pred župana: ona in on, obadva ta stara in prijateljci s prijateljem. Oblastno kaže župan na poročno knjigo, kamor naj vpišeta svoje ime. Oče sedi in premišlja nerodnosti, ki jih včasih ni bilo, mati pa z jeznim pogledom švrka na tri mlade, ki so se spravili na drugi konec in uganjajo svoje burke. Ej, mladina je mladina! Še v cerkvi se ne zaveda resnosti, kaj šele pri županu! No pa v cerkvi že še, tam gre za zakrament, ampak pri očetu županu — nâk, tu je pa ceremonija, da še nikoli take! Takse na smeh pa hvala Bogu ni!

Prinašamo sliko vrlega društvenega člana *Alojzija Kolenca* iz Avč. Umril je 22 let star. Vsi društveniki so se udeležili maše in pogreba, pevski zbor pa mu je zapel pretresljive žalostinke. Pokopali smo ga 2. oktobra 1923.

Cerkno. Kakor drugod, so tudi nad nami izrekli sodbo, češ da ne damo zagotovil, da se bomo držali pravil. Kakor se nam zdi ta odgovor smešen, je pa vendar vzbudil med nami veliko ogorčenje. Pomislite! Ustanov-

ljeno je društvo že od l. 1907. Obnovili smo društvo l. 1919 in poslali pravilno v potrditev pravila v Tolmin. Od tam ni nobenega odgovora do danes. Pač so nam dajali dovoljenje za prireditve, sprejemali in odobrili poročila o občnih zborih, še celo dvorano so nam kolaudirali, seveda za 150 lir, — sedaj pa kar naenkrat — ne dajamo zadosti garancije!

No, pa kakor oni, tako mi! — Saj imamo cerkveni pevski zbor, možni so kljubi itd. — rečemo le to: Društva ne pustimo pod nobenim pogojem!

Hudajužna. Med revizijskimi poročili iz baškega okrožja je pomotoma izostala statistika našega društva. Društvo ima 40 udov: 21 članov in 19 članic. Seje je imelo v preteklem letu tri. Društvu manjka voditelj in pevovodja, zato nekako životari. So pa v društvu člani, ki kažejo živahno zanimanje za prosvetno delo, le korajže jim manjka. Dobro pa posluje knjižnica, ki šteje okrog 200 knjig.

Dornberg. O priliki društvene revizije je ponovila »Čitalnica« krasno igro »Dekle z biseri«. Poznalo se je, da so igrali v drugič — zato so zlasti moški svoje vloge premalo doživljali. Ženske vloge so bile v dobrih rokah; izmenjava bi glede telesne postave vplivala ugodnejše. Mirijam je igrala, Nehušta z njo prav dobro igra, z drugimi pa slabše. — Silno je motila luč, ki je metala na igralce čudne temne sence. Glas pri moških je bil večkrat monoton — enakomeren, naravnost dolgočasen. Grupacija je bila na mestu. — Svetlih stvari pri igri pa ne omenjamo, ker je že uprizoritev tako težke igre sama na sebi dovolj svetla stran, ki lahko daje zanos in pogum dramatičnemu krožku in režiserju. — Na Silvestrovo je priredila »Čitalnica« v čast udeležencem telovadnega tečaja, prijazen večer.

Šturje. Pevski zbor Izobr. društva pripravlja za 10. februarja večji koncert. Na sporedu so umetne in narodne pesmi.